

הוועדה לחינוך ותרבות
=====

ישיבה י'א, החקיימה ביום ט' תמוז תש"ט - 6.7.1949

- ה נ ו כ ח י מ :
1. אילנית פייגה
  2. אלמליח אברהם
  3. אסף עמי
  4. גורי ישראל
  5. דינבורג בן-ציון
  6. הכרמלי אליהו
  7. כהן רחל
  8. לוונשטיין משה דוד
  9. לנקין אליהו
  10. נצר דבורה
  11. פרסיץ שושנה - היו"ר
  12. ציזלינג אהרן
  13. סמילנסקי יזהר
  14. שזר זלמן - שר החינוך
  15. ד"ר בן-יהודה - מטעם מחלקת החינוך

היו"ר ש. פרסיץ: קוראת את המכתבים:

(1) מכתבו של ארגון מוכרי צעצועים פדגוגיים המבקש להוריד את מס השעשועים הגבוה שהוטל על צעצועים פדגוגיים.

(2) מכתבה של התאגדות לתרבות גופנית "הפועל"

מיום 30 ביוני 1949, המבקשת להוריד את המס הגבוה אשר הוטל על מכשירי ספורט.

(3) מכתבו של הארגון המאוחד של המוסדות האמנותיים

בישראל המבקש לשחרר אותם ממס המותרות הגבוה.

אני מציעה כי השחרור ממס מותרות ינתן על-פי

המלצת משרד החינוך ורק לאותם מוסדות תרבות ואמנות החשובים מבחינה תרבותית לארץ.

ב.צ. דינבורג:

מציע לוועדה לקבל החלטה: הועדה מפנה את תשומת לב שר האוצר ומציעה למנות ועדה מיוחדת של מחלקת

החינוך ומשרד האוצר אשר תעבד את הפרטים ביחס לשחרור ממס מותרות של כלי נגינה, מכשירי ספורט, צעצועים וכו'.

מר בורשטיין:

בחקופת המנדט העניק החוק למנהל מחלקת החינוך את

הזכות לשחרר ממס בולים היאמראות, קונצרטים וכו'.

היות ולא היה משרד לחינוך בזמן קיום הממשלה הזמנית, העניקו את הסמכות הזאת לשר האוצר. לכן, טבעי לחחזיר היום את הזכות הזאת למשרד החינוך.

א. ציזלינג:

חומך בהצעה לבקש מהממשלה להעביר למשרד החינוך את

הסמכות לשחרר ממס מותרות מצרכים הנוגעים לעניני

חרבנות. שר החינוך לאחר שיקבל את הסמכות הזאת, יעביר יחד עם שר האוצר את רשימת סוגי המצרכים הנוגעים לעניני חינוך וחרבות, לוועדת משנה מיוחדת אשר תחווה את דעתה על כך.

היו"ר ש. פרסיץ:

אני תומכת בהצעה למסור לשר החינוך והחרבות את

הסמכות לשחרר ממס מותרות מצרכים הקשורים לעניני

חינוך וחרבות. אשר לוועדת משנה, דומני שאם משרד החינוך יהיה זקוק לכך הוא ימנה את הועדה הזאת, זוהי ועדה אדמניסטרטיבית בלבד ואין אנו צריכים למנות אותה.

א. ציזלינג:

איני חושב לנכון לוותר על ועדת משנה. הענין הזה

יעמוד בפני ועדת הכספים אשר תעסוק בענין המסים

ומי שהוא בכנסת יצטרך לברר את הפרטים הללו; אני מציע כי תהיה זאת ועדה המרכבת מחברי ועדת החינוך.

היו"ר ש. פרסיץ: נבקש את משרד החינוך והתרבות להכין הצעה לעניינים אלה, לאור הדברים אשר נשמעו ולהביא אותה לוועדת התרבות, לפני הדיון על התקציב.

א. ציזלינג: אני חוזר ומציין כי מרכז הסתדרות המורים אשר בקש אותנו להשמיע את דברו לפנינו טרם הופיע.

היו"ר ש. פרסיץ: באי-כוח מרכז הסתדרות המורים בקשו להופיע לפני ועדת החינוך, אך היות והועדה דנה בענייני תקציב לא הזמנתיים. הבטחתי להזמין בשעה שנדון על ענייני חוקת החינוך ואני מקווה כי ייענו להזמנתנו.

שר החינוך ז. שזר: אני רוצה לספר לוועדה כי חוק חינוך חובה נמסר אמש ליו"ר הכנסת. אני מקווה כי בישיבת החינוך הבאה יוחזר החוק באופן רשמי ע"י הכנסת לוועדת החינוך והתרבות. אז נוכל להכנס לדיון פרלמנטרי על עצם החוק של חינוך חובה.

היו"ר ש. פרסיץ: ברצוני לציין כי עד היום לא נשמעה בכנסת אף קמלה אחת להגנת תקציב התקבות. אני חושבת כי דבר זה יהיה לרועץ לנו בוועדת הכספים ולא נזכה לשום תיקון. אם התקציב הזה ישאר במסגרתו העלובה, אזי איני יודעת מה תקנו חכמים בהתקנת משרד לתרבות. אנו מצוים כולנו כאיש אחד לעמוד על המשמר ולדרוש לתקן את הדברים.

שר החינוך שזר זלמן: נדמה לי כי לו היה דיון בענייני תרבות בוועדת החינוך והתרבות, היה הדיון בענייני תרבות ער יותר גם בישיבת המליאה של הכנסת. דיון מפורט בעניינים אלה יש בו ברכה מעשית ולא רק עיונית. על כן אני מציע לערוך כעת דיון מפורט על ענייני התרבות.

ב.צ. דינבורג:

ההתפתחות אשר חלה במשך השנים בארצות הגולה

וההתפתחות אשר הייתה בא"י הרחיקה את האנשים זה מזה.

נכסי התרבות העממית אשר היו משותפים לכל ישראל הולכים ומולדלים. על כן יש צורך בפעולה עצומה ומתוכננת כדי להכניס את המוני היהודים אל חיי תרבות יהודית, אל הווי חיים משותף ואל ערכים חלוציים משותפים.

קליטה תרבותית של העולים זהו בראש וראשונה הקניית

השפה העברית לעולים. יש צורך לעורר בארץ תנועה גדולה להנחלת הלשון. אנו נוהגים בהנחלת הלשון באותן השיטות כפי שנהגנו בתקופה הקדומה, בשעה שישגן דרכים חזרות ויעילות יותר. יש צורך לשלב את הקליטה התרבותית של העולה שילוב אורגני עם הקליטה הישובית של החיים הכלכליים והחברתיים.

דעתי אינה נוחה מבחי התרבות. לא בתי תרבות יש צורך

להקים בישובי העולים, כפי מרכזים שכונתיים שאם אשר בהם יקבל העולה הדרכה בכל שטחי החיים. יש צורך להעלות לפעילות תרבותית שכבה תרבותית מקרב העולים. אין צורך להקיא מורים ומדריכים מקרב האנשים הותיקים בארץ, יש צורך למצוא דרך כיצד להעלות ולהכשיר לכך אנשים מקרב העולים עצמם.

לדעתי, תקציב התרבות שלנו צריך להיות תקציב של מנוף.

בבית התרבות שבריכוזי העולים צריך להיות מועדון לנוער, שעורים לעברית, תחנה להתייעצות, הרצאות למבוגרים וכו'. בית התרבות צריך להתנהל על ידי ועד המקום ובהחזקתו צריכים להשתתף גם תושבי המקום. מחלקת התרבות הוכל לפעול רבות בתקציב התרבות כפי שהוצע, אם תדע לעורר לפעולה גם את הציבור, כי קליטה תרבותית זהו תהליך שבו צריך גם הישוב להשתתף.

ענין ההשכלה לעם הוא אצלנו ענין לחובבות. לדעתי,

עלינו להקים מכון מיוחד אשר יכשיר אנשים לתפקיד זה של השכלה לעם. גם את התקציב הזה אני רואה כתקציב של מנוף.

ארץ ישראל היא הארץ אשר בה מרוכז רוב הכוח של התרבות

היהודית ושל העם היהודי. אם ניתן לכוחות האלה להתנוון, קללת הדור תהיה

אגף התרבות צריך להשען על הרשויות המקומיות, על הסתדרויות ציבוריות ועל ארגוני הנוער. עיריית חל אביב, למשל, אינה מוציאה הרבה יותר מאחוז אחד - אולי גם פחות - לפעולה תרבותית. עלינו לחייב את הרשויות המקומיות להקציב בתקציבן סכומים יותר גדולים לפעולה תרבותית ולחייב הקמת מדור לתרבות ליד כל רשות מקומית.

במלחמתנו על התקציב, עלינו ללהוץ על חלק זה של תקציב התרבות יותר מאשר על תקציב החינוך; אני בטוח שאם יחסרו לנו סכומים לחינוך יהיו נאלצים להשלים את החסר תוך שנת התקציב, אם יחסרו לנו אמצעים לתרבות, לא ישלימו את המלאכה.

ד. נצור: אנו מוכרחים לעבד חכנית שתוך מספר קטן של שנים נחסל את הבורות. ביצוע חכנית זו לא תיעשה אף על ידי התקציב הגדול ביותר, אם לא תהיה פעולה גדולה ומאורגנת של ציבור אנשי התרבות ואנשי ההשכלה, אשר יעשו זאת שלא על מנת לקבל פרס. זהו אחד מהתפקידים של ועדה פרלמנטרית להניע את הציבור לפעולה זו.

אנו מתלבטים מאוד באופן הקניית הלשון לעולים, כי אופן הקניית הלשון למבוגרים אשר היה עד עכשיו אינו מספק. הלימודים נערכו בשעות הערב, לאחר שהאנשים חזרו עייפים מעבודתם ולא היו מסוגלים להתרכז, גם אופן הקניית הלשון היה לקוי. לשם הקניית הלשון לעולים בוגרים יש צורך בגישה ושיטה מיוחדת. במובן זה היה מצב האשה מיוחד במינו ולא מעט גרמה לכך המסורת העברית. יש צורך בפכשרה מיוחדת, כיצד להגיש את הלימודים באופן מיוחד לאשה, בצורה כזו שיהיה לה רצון לבוא ולשמוע את השעורים.

בעולם הגויי ישנו יום מיוחד - יום הראשון - המוקדש ללימוד הציבור. גם אני מציעה לקבוע את יום המנוחה שלנו ליום לימוד ועיון של הציבור.

י. טמילנסקי:

אני רוצה להתעכב על הקושי המיוחד שיש לנו

בקליטה תרבותית של העולים. אצלינו הדבר שונה

לגמרי מאשר הקניית ערכי תרבות לאנשים מבוגדים סתם. חלק גדול מהאנשים האלה אינו מעורה בשוט תרבות, יש לטעת ולטפח בהם את ערכי התרבות וזוהי בעיה קשה ומסובכת שאין לה דוגמה בכל העולם. ישנן כ-30 לשונות בין העולים ומכל אלה יש ליצור לשון אחת והווי חיים משותף. אני מציע להקים ועדה מטעם המשרד לתרבות בשיתוף עם אנשי תרבות ומדע אשר תחקור כיצד להקנות את ערכי התרבות בקרב העולים. את אורח החיים של העולים נוכל לעצב על ידי עירוי החושבים הוותיקים וביחוד הנוער וחנועות הנוער בין העולים. היחה הצעה שבימי החופש יקומו חנועות נוער ויקימו מחנות בצידם של ריכוזי העולים, יפעילו אותם ויעצבו את הנוער שלהם. זוהי דוגמה אחת ממה שאפשר לעשות בלי אמצעים מרובים.

חגי עם והכרת הארץ, שני אלה יכולים לערוח את

אצבור העולים בקרב תושבי הארץ. אפשר לערוך טיולים מתוכננים של יום אחד אשר יקשרו את העולים לארץ ולישוב.

מר גורי דבר על כך שיש להטיל את חובת ידיעת

השפה העברית כתנאי למה שהוא. איני מציע לעשות זאת כתנאי לעבודה. אפשר לעשות זאת כפריבילגיה מיוחדת לזה שעבר בחינה בעברית.

הבעיה העיקרית ביחס לתרבות הוא היחס הרובך בצייבור

כי התרבות זהו לוקסוס. דבר זה מתבטא במיטי מותרות על עלי נגינה, מכשירי ספורט וכו'. לא זו בלבד שעלינו ליצור ערכי תרבות מיוחדים, אל נשכח כי אנו נמצאים במקום מסוים באסיה, הלבנט מסביבנו והוא קורץ ומגרה. יש צורך להוציא את הישוב שלנו מקרן זוית של הלורנט.

מי הוא המשרד המטפל בעתיקות, משרד העבודה או

משרד התרבות? לאיזה מטרה בדיוק חושבים להשתמש בסכום של 25 אלף ל"י אשר הוקצב לעתיקות. לדעתי, ענף זה הוא ענף מכניס.

אני חושב כי הדבר העיקרי והקובע הוא: מי יהיו האנשים המבצעים ועומדים בראש אגף התרבות. צריך כי לישוב^{יהיה} האימון והביטחון כי בראש אגף זה עומדים האנשים המוכשרים והמתאימים ביותר לתפקיד זה.

היו"ר ש. פרסיץ: בשעה שמדברים על חקציב של 100 אלף ל"י לקליטת עליה, יש לכלול את הכלל והעיקר והוא הסטייה מששגרה, חקירת המצב, ידיעת המצב ומציאת הדרכים להגשמה, כי עצם הדבר הזה תלוי לא רק במחשבה רבה, זה תלוי גם בסכומים מיוחדים.

דובר על כך שאחת המשימות הגדולות במערכה היא הקניית הלשון. עלינו לדעת כי שעורי הערב / כפי שהתנהלו קודם היו פשוטו את הרגל. העולים לא היו מוכנים לבוא ולא באו לשעורי הערב. לעומת זאת, אפשר לנצל כל מיני אפשרויות כדי להקנות את הלשון העברית לעולים.

דובר פה על בחי תרבות ועל בחי שכונות; אני הצעתי למר שזר דבר דומה לזה שהציע מר דינבורג, דבר שיש בכוחנו לבצע באם נדע לקבל את הסכומים המינימליים מהמדינה ואם נדע בד בבד להקים לנו מקור חדש אשר יפרנס את מפעלי התרבות והאמנות בארץ. אני חפצה לקבוע בכל האחריות: אם הישוב חטא במשהו, הרי בעבודת התרבות חטא. לא רק שהתיחסו אל התרבות כאל מותרות, ענייני תרבות היו מורדים חמיד מהפרק. אחד הנימוקים הארוזים לכך היו שוב הנימוק המפלגתי-המעמדי השורר בינינו. כאשר מי שהוא ניסה לפעול בשטח זה, מיד היו מתעוררים חששות: "פן ירבה". טאצא הפילוג היה אחת הסיבות לכך שלא היו קיימות מחלקות לתרבות ליד הרשויות המקומיות. לולא הסיבות המפוררות את כוחנו, היינו יכולים להגיע להרבה יותר ממה שהגענו. אמנם, היו גופים בציבור אשר פעלו בשטחים אלה, אך לו היינו עובדים כולנו יחד, היינו עושים הרבה יותר.

כדי שנוכל לבנות את אגף החרבות, את אנו זקוקים למנוף,

את המנוף הזה אנו צריכים לקבל מתקציב המדינה. חשוב מאוד לדעת מה יהיה יחס תקציב המדינה לתקציב הרשויות המקומיות. אנחנו פה נוכל להעמיד שורה שלמה של תפקידים חדשים על הרשויות המקומיות, אולם אם בד בבד עם זאת לא נדאג לכך שתקציב הרשויות המקומיות יהיה מאוזן לא נצליח בהגשמת חכניותנו.

דובר על כך שצריך לערוך טיולים. צריך לעשות הרבה דברים,

אבל קודם כל צריך שיהיה במה לעשות. משרד החרבות צריך לשמוע את דעת הציבור, צריך להעמיד בראש המחלקה אנשים הזוכים מאימון הציבור, שאנשים אלה יחד עם השר יוכלו להוציא לפועל חכניות מהפכניות בשטח החרבות. אם לא נלך עכשיו בדרכים מהפכניות, הבורות השטוף אותנו ותשטוף את כל העבודה שבנינו במשך 40 - 30 שנות שבחנו בארץ.

לי נדמה כי גם עתול מנוקד וגם ספרים מנוקדים צריכים

להיבנות על יסוד עברית בסיסית. יש להקים ועדה של חוקרים אשר תעבד את התכנית, תעבד את מספר המלים ואת המלים אשר עליהם יש לבסס את העתונים והספרים עבור העולים. אם נעשה כל זאת נוכל להגיע להישגים לא קטנים בשטח החרבות.

רחל כגן: אמנם השעורים לעברית הניתנים כעת לעולים אינם עומדים

על הגובה, אך היא בכל זאת אני מציעה לא להפסיק אותם

בימי הקיץ.

דברו על כך שקשה להקנות את השפה לאנשים מבוגרים; אני

חושבת כי לשם מטרה זו אפשר לגייס כוחות מתנדבים ולדאוג לכך שהאנשים יהיו מוכשרים לתפקיד זה. צריך לדאוג לכך שגם הנוער יבוא לשעורי ערב אלה, כדי להכניס אוריה נקימה בין המבוגרים.

בפני המשרד לחרבות עומדות בעיות שונות. אחת הבעיות

היא הדאגה לנוער "הסברם" שלנו שיעריך כראוי את ערכי היהדות שהגולה הביאה ויצרה אותם. עומדת בעיה, איך לקלוט את העולים במובן חרבותי.

אחד העמצעים לקליטה תרבותית של העולים אלה הם המרכזים השכונתיים. אני שוללת את המושג שתרבות מלחילה משפה, השפה היא אחד האמצעים לקליטת התרבות. אני חושבת כי הדור המבוגר כבר לא יקלוט את חשפה העברית, על כן אני חושבת כי נכון יותר יהיה להקנות להם הרגלים ומנהגים משוחפים.

אני פועה לשר התרבות: שר התרבות יוכל למצוא שוחפים גדולים במערכת החינוך והתרבות גם יחד, ע"י אותם הארגונים, ביניהם גם ארגוני הנשים, אשר עשו רבות בכל השטחים. אני חושבת כי תהיה זו חוייה גדולה לאירגוני הנשים, אם שר החינוך ימין אותן וישוחח אתן על תפקיד האשה והאם ביצירת אורה, אם גם לא בשפה העברית.

הדבר הכואב לי ביותר הוא הקרע בין המשפחה ובין הילד. הייתי רוצה שבמרכזים השכונתיים האלה יהיו קשורים גם ההורים באופן פיזי וגיאוגרפי, שהמשפחה תרגיש את עצמה שהיא קשורה לאותו בנין אשר קשורים בו ילדיהם.

א. ציזלינג: אין ספק שאנו בחחום עמוק מיני ים וכל החירה לפתרון

הוא יקר ודורש השקעות מרובות גם בכוחות נפשיים

וגם בכוחות כלכליים חומריים. אין ספק כי אין תרבות מנוגדת מהמציאות

אזמהממטר הסוציאלי השורר. הכפר והקבוץ העברי אינם חיים את ההרגשה הזאת, לא בקרע שבין המשפחה והילד ולא בקרע שבין העבר ובין המציאות.

אני רוצה לסמן בכותרות את הצעותי, הצעות אשר אולי

אינן קצת קשורות לתקציב. המטרה הראשונה שלנו צריכה להיות העולה עצמו

ואח"כ הציבור כולו. לגבי העולה, עלינו לכרות אוזן ללשון ולפתוח עין

להכרת הארץ. דבר זה לא ייעשה על ידי אפרט וע"י אימיניסטרציה בלבד,

צריכה להיות התנדבות הכלל וחלוקת העומס בינו. החובה היא יותר על

הציבור ולא על האיש אשר אליו מכוונת הפעולה, המטרה היא להגיע לעולה

בסביבתו. איני בוכה על העובדה שהעולה אינו מרגיש את עצמו בודד על ידי,

זה שנתקו אוחו. אַעאַאַן בעבודתנו למען הפצת התרבות, עלינו לפנות קודם כל אל האכר, אל הכפר, לאיזורי הספר, אחרי כן נשתדל להגיע לשאר השכבות.

בענין הקניית הלשון לעולה, איני יודע מדוע לא יכול

להיות חוק המחייב שכל מצרך בחלון ראווה יהיה מלווה בפתק אשר שם המצרך כתוב עליו. או מדוע אי אפשר לחייב לחלוח פלקטים עם ציורים וביאורים בכל מקום שבו מתרכזים אנשים. הוא הדין ביחס לתמונות, על הממשלה לחייב לתלוח במתי-מלון, באוטובוסים ובמקומות ציבוריים אחרים, תמונות מנוף הארץ, צמחי הארץ, עופות הארץ וכו'. כשם שיש צורך לתלוח טבלאות במלים עבריות, כן יש צורך לדאוג לכך שיחלו טבלאות בשפת העולים אשר תכוונה וחדרכנה את העולים. אם נקל על העולים בשפתם הם, נוכל לדרוש מהם ללמוד את שפת הארץ.

אם אני אומר כי עלינו לפנות אל הכפר, אני אומר זאת מפני שאני חי בחרדה שהעם עלול לאבד את הכפר. לא מפני שאין רוצים ללכת לכפר, רוצים עכשיו ללכת לכפר יותר מאשר בכל הזמנים, אבל עלולים להווצר תנאים שילכו מהכפר חזרה העירה.

בעניני העזרה בשטח החינוך והתרבות צריך משהד החינוך לנהוג בפרוצידורה של יחס הפוך, לא לפי ריכוז/ התושבים כי אם לפי המקום שהמדינה מעונינת לפתח אותו. על המדינה לתת את העזרה הגדולה ביותר למפעלי תרבות הנמצאים במקומות מרוחקים ביותר וזכות בכורה לשובים חדשים.

הרדיו והקולנוע אשר יכולים לשמש אחד הקורמים החשובים

ביותר לפיתוח התרבות והרחבתו אינם ממלאים את חפקידם. אני בטוח כי אפשר לשרת את הציבור הצמא לתורה, עי"כ שיצרו לו את התנאים הדרושים לכך.

לדעתי, כל כמה שהאנשים עמוסים יותר במפעל חיובי, הם מפרישים יותר זמן

למפעל תרבותי. לכן לומד הכפר, לומד בלי הפסק בכל ענפי המדע. מעיר

מוכרחים ליצור את התנאים לשם לימוד. לכן, אני מאמין בקואופרציה, מאמין

בישוב ובשכונה. איני נבהל מזה שמא בהתחלה יהיו רק עולים, צריך ליצור את

השבנה, צריך ליצור את החברה, צריך ללכד אותה.

אני בונה על הנוער. כל פעולה עצמאית של נוער

אשר תקבל עידוד תהיה חיובית. כל מי שהציע להפעיל את הנוער עי"כ שהוא ינהל אותו, יכרות את כותו. יש לעודד את הפעולה העצמאית של הנוער, ע"יכ שניצור לו תנאים נוחים לכך.

א. הכרמלי: עלול להתקבל הרושם כי אנו חיים במדינה חסרת

חרבות, כי אנו עם אשר אינו קורא ואינו לומד.

אם נעכב אחרי הפעולות החרבותית אשר נעשות בכל שבת ושבת בלבד, אם נלווה את הנוער בעבודתו, אם נלך אל אולמי ההרצאות וכו', ~~היינו רואים כי לא כן הוא~~ אילו היתה לפנינו ~~אמצא~~ סטטיסטיקה כמה שעות מבלה הישוב בישראל בקריאה וכמה ספרים ישנם במדינת ישראל, היתה מתקבלת תמונה לגמרי אחרת. ישנן בארץ שתי שכבות אשר דורשות תיקון והן שכבות העולים והשכבות העממיות

כל מי שבא ומפריד בין התקציב לחינוך ^{וי} לתקציב

החרבות, אינו אלא טועה. אם אנו רוצים להביט יותר אל האצ העמיד, אנו צריכים לעמוד יותר על הצעה חובת החינוך אשר תעמוד בכנסת. אם לא ניתן מיד חינוך חינם בגבולות בי"הם העממי, אנו נפגע גם בתקבות, כי החינוך העממי הוא היסוד.

בארץ ישנו שיבור של עולים אשר אינ^ו יודעים את

שפתנו, כן ישנו ציבור מקרב החושבים הוותיקים יותר אשר גם הם אינם יודעים את השפה. עלינו למצוא דרך לאפשר לאלה ולאה לרכוש את השפה. עלינו למצוא דרך כיצד לבוא אל הציבור בשעות המנוחה של היום ולכבוש אותו ללימוד, כי שעות הערב אינן יעילות למטרה זו.

לדעתי, השכלה לעם בדרך של פעולות מצומצמות של

סמינריונים לפעילי ההסתדרות וכו', היא דרך הרבה יותר מתוכננת מאשר ע"י הרצאות.

י. לנקיין:

אני מזדהה עם דברים רבים שנאמרו כאן, בעיקר בקשר להחדרת הלשון. ברצוני לדבר על שטח אחד שעדיין לא הזכירו אותו וזהו חינוך אצילות הרוח שבעם. חושבני שהדבר הזה הוא אחד היסודות החרבותיים אשר בלעדיהם אין אותה שלמות רוחנית לעם, כשם שהיא היתה צריכה להיות, בעיקר לעם ישראל אשר אני מאמין ב"אתה בחרתנו" ^{לך}. אנחנו עם הספר, אנחנו עם "את בחרתנו", אנחנו עם אשר נתן ראשון את יסודות אצילות הרוח לעולם כולו ועל זאת אני רוצה לדבר.

העליה ההמונית בתקופה האחרונה נתנו לנו חומר אשר

עבר שבעה מדורי גיהנום בגולה ומשום כך לא הספיק לרכוש את יסודות אצילות הרוח. העליה הזאת באה בממדים כאלה אשר עלולה לבלוע את אותם היסודות אשר היו בארץ מאותה תקופה שהיתה עליה חלוצית ואשר בה התגלמו כל התכונות היפות. אני מבקש להפנות חשומת לב מיוחדת לענין הזה, בעיקר מבחינת התנאים האובייקטיביים השוררים כיום. צרפת למשל ידועה בנימוסים של יחס כבוד כלפי הזולת. מי שהיה שם מרגיש שכל אחד, מקטן ועל גדול, יודע לחלק כבוד לאדם שבך. אצלנו השומר הוא מפלצת, שם הפנייה לשומר היא הענוג, כי השומר יפנה אליך בהצדעה. אם נסתכל בארץ לכל המקומות שיש שם ריכוזי ^{עובדים} ~~עובדים~~, בחור לאוטובוס, לקולנוע וכו' נראה את הגמות ואת היחס אשר נוהג כל אחד כלפי השני. יש לציין בצער כי מקובל המושג להגדיר את ילידי הארץ במושג "סברס" שהוא סמל של גסות רוח. עלינו להפנות חשומת לב מיוחדת לחינוך הנימוסים, ל"הדר" שבאדם, כי דברים אלה מוזנחים מאוד אצלנו. החינוך לנימוסים טובים ולהדר צריך לקבל צורה מעשית של מבצע, כפי שאמר מר גורי. אני חושב כי עלינו להיות זהירים בענין שלילת עבודה לאלה אשר לא למדו עברית. יחף עם המבצע להקניית השפה העברית יש לארבן את הנוער, על כל מסגרותיו, למבצע של החדרת נימוסים והדר.

ד. אהף :

לא במקרה התרכזו הדיון הזה בעיקרו על הקניית הלשון העברית לעולים, זוהי באמת הבעיה הראשונה בחשיבותה. אני מכיר קרובי אזורי אשר נמצא' במצב עלוב כל כך, כמו האיש הנזקק לפדנטה זו של תוראת השפה והתרבות העברית לבוגרים. זה היה אפילו בימים שלא קמונו בבני עליה כזאת כפי שהיא היום. אם בענייני הינוך ילדים היה איות שהוא פשוט ונוחג, הרי איבור הבוגרים לא חסיד היה מוכן לעשות את המאמצים ההכרחיים כדי להתגבר על הקשיים כדי לרכוש את ידיעת השפה. עלינו לבהון ולבקר את ענייני הקניית הלשון לאור המציאות; איננו משהדלים ליצור בארץ אורה כזאת שבה יכבול אדם אשר אינו יודע את שפת הארץ. אני מוכן קוייך להציע הצעות מסוימות, אבל אני מקבל את המגמה של מה גודי שיהיה להן ללימוד השפה.

אני מצטרף לדעות שהושמעו כאן על הגורם המכדיע בתנועות ההתנדבות שונות. נראה לי כי לו היינו פונים עכשיו לשורה של מודים, ובעיקר לשורה של מודי מולדת להקדיש כמה ימים מימי החופש לביוליים עם העולים באיזורי הארץ השונים כדי ליצור להם מושגים ראשוניים מטובותם, היו מיד נענים. קיימים סמינרים רבים של נוער, אף בהיסטוריה לפעילי ההסתדרות, בית ברל ועוד המקיפים מספר ניכר של בני נוער. את המטרות העיקריות בכמינרים אלה היא להכשיר מטפר אנשים ולהוציאם לפעולה בקרב דיבורי העולים. אמצעים יעילים ללימוד והחדרת השפה בקרב העולים יבוליים להיות הכניות מהאימות, טרטים מהאימים ואמצעים מושכי עין כמו בחברות, בלקטים וכו'.

פ. אילנית:

אמר חברי כי גם במשק הקלאי ישנם שני סוגי עבודה,

עבודה אשר נעשית בכל זמן ועבודה שמוניתים אותה. במשק הנוי מוכרחים לעבוד במשך כל הזמן, אבל כשעשבים עולים בשדה משאירים את העשבים לעלות. אותו דבר בקשר לחינוך והתרבות. אני רואה בפעולה תרבותית את ביצוע תכנית טובה והיננו של הילדים, כי הילדים מעבירים את השפה גם לבתיהם. אני מסכימה כי דור זה הוא דור מעבר, אבל אפשר להציל ממנו רבותו חלקים

גדולים עי"ז שנשתף אותו ביצירה. היצירה זיהי הדרך הטובה ביותר להקנות לאדם הרגשה כי הוא קולט; אנו מקווים שגם העולים אשר הם היו בבחינת נקלטים, יהיו במשך הזמן לקולטים, כי עוד ימשיכו לבוא עולים.

הייתי מאיעה לארגן, כפי שזה נעשה בארצות הדימוקרטיה העממית, מעולה של התנדבות לעבודה בנקודות המפר. אני בהחלט בעד יצירה חרבוהיה עצמו אבל עלינו ללמוד גם מהמעולה שבמס. גם בשטח העתיקות אריסה להיות מעולה של יוזמה ותחברות.

המשרד לא יוכל לעשות דבר מבלי שיעודד מעולה התנדבות במל השטחים, לא רק בלימוד השפה. עליו לחפש אנשים אשר יכולים לעבוד עם העם ולעודד את הטוב והמעולה שבו. אמנם, צהר הפקיד קשה, אך הפקיד מבורך אשר לא נפל על שרט דור.

שר החינוך והתרבות ז. שור: אני שמח על הדיון שהיה כאן, אני רק מבקש שהדברים לא ישארו בתחומי הועדה בלבד.

העירו כאן הערות מאוד מעשיות ומאלפות, אבל צריך לעבד אותן ולהכווץ אותן למעשה. אחד הדברים היפים שהיו כאן היתה: לא היתה כאן רדיפה אחרי הכמות, אלא דיון על מה שאפשר לעשות באמצעים הדלים שברשותנו. השיבות רבה היתה לדברים אלה שלא ישארו בתחומי הועדה הזאת בלבד, אלא ישמעו מעל במת הכנסת בשעת הדיון על התקציב.

מל פעולה בקרב העולים לא תיעשה בלי תנועה

עממית יבורית ובראש ובראשונה, אם התנועה הנוער לא תכנסנה לענין הזה.

התנועה הנוער נענו לבקשת משרד החינוך לצאת לשני מחנות גדולים ליד דיכוי העולים, להתפזר בין העולים, על מנת לדבר אחת ולספר להם על אהארץ.

בנוגע לקרן נורמן. למעשה קרן נורמן מעבירה

עכשיו לא"י כ-200 אלף לירות בשנה. הסכום הזה מתחלק ל-85 מוסדות הרבות

ואסנות בארץ. איננו יכו ליה להלאים את קרן נורמן, אבל קבענו כי קרן

נורמן תשתף פעולה עם הממשלה. אנו נקבל את כל התמיכות למוסדות האלה

ועי"כ נגדיל למעשה ב-200,000 ל"י את תקציבנו לעבודה חרבוהיה בקרב הישוב.

עלינו לנצל את הזמן שנשאר לנו עד לאישור התקציב על מנת לשפר ולשכלל את התקציב לתרבות.

מציע להכניס בישיבה הבאה את הדיון בעניני התרבות.

ג. גורן:
